

(המשך מעמוד 13)

כדי להתחרות במצב זה, חיפשו הבנקים מכשיר שיתחרה באיגרות החוב הממשלתיות. כך הומצא הוויי סות.

כארץ בוצע ויסות מניפולטיבי, והגוף שצריך היה למנוע זעזועים לא בא למנוע אותם.

איך עשו הבנקים מניפולציות? ישנן שתי דרכים עיקריות. האחת: הבנקים יוצרים ביקוש או היצע מלא כותי עליידי כך שהם קונים ומוכרים בעצמם, באמצעות שליחים וחברות

הוויסות, ושעור תהיה תלויה בהם? איך הפכו הבנקאים לבעלי עוצמה הגדולה לאינשיטור מהמערכת הכלכלית כולה?

מאז ומעולם היתה הממשלה תלויה ברצון הטוב של הבנקים, והם ניצלו זאת בצורה מכוערת. ברור שהממשלה היתה צריכה לצפות את התהליך ולמנוע אותו. זהו תפקידה, והיא אינה יכולה להתחמק מאחריות.

תלות הממשלה בבנקים החלה בסוף תקופתו של שרהאוצר המנוח, פינחס ספיר. היא קיבלה תאוצה בת

פלציה ומאגרות החוב הממדי שלתיות. להתחרות בין בנקים היו שתי תקופות.

עד סוף שנת '82 היתה התחרות פרוצה בין הבנקים. אם בנק אחד הציע, לדוגמה, תשואה ריאלית של 15 אחוז גרם השני במניפולציות שהתשואה שלו תהיה 20 אחוז. אחרי שבציבור היה ברור שהמניה הבנקאית אינה מפסידה, זה הפך לא-פיקההשקעה הבטוח ביותר, הנזיל ביותר והרווחית ביותר.

ברוך כלל, מחיר מניה נקבע לפי

או נעשה ההסדר לגבי המניות שנשארו בידי הציבור וגם אלה שהחזיקו הבנקים כאמצעים חברות שלהן, לפני יום קובע, 6 לאוקטובר.

לפי מחיר זה שווי הבנקים הישראליים היה תישעה מיליארד דולר, בעוד שהשווי האמיתי הוא, בנרבות, 15 אחוז מסכום זה. פירושו של דבר שכל הבנקים שסחרו בבורסה ובכלל זה בהסדר הם פושטי-רגל, וניצלו רק בעקבות ההתערבות הממדי שלתיות.

אינני חסיד של הלאמות. אך הממ

יש לשקול העברת כל בנק שבהסדר לבעלות חברה ממשלתית, ולא לתמוך בבעלים אשר פשטו את הרגל!

תשואה ולפי שווי הנכס. כשהיו עושים הנפקה, היו מוכרים אותה בפרמיה — שהיא רווח די גבוה, למשל, ערך נומינלי של שקל אחד, כאשר מחיר השוק היה 50 שקל. את הסכום הזה גבה הבנק באמצעות חברות-הבנק, אבל מבחינת נכסי הבנק, המניה היתה שווה רק שקל אחד, ועל סכום זה בלבד שילם הבנק דיווידנד. ואילו קונה המניות הישלה את עצמו לגבי שווייה של המניה.

עד ההנפקה הכאה עלו המניות. נהנו מהם מי שסחרו בהן, בעוד שלבנק עצמו זה לא עלה במאומה. הבנק לא היה צריך להחזיק במניות אלא באמי צעות חברות-ההשקעות שלו.

נציגי הבנקים היו יושבים בבורסה, כחברי מועצת-המנהלים וגם כמתווכים ויועצי-ההשקעות. איך התחרו הבנקים ביניהם? הם יצרו ביקושים פיקטיביים. אבל לך ראת סוף 1982 הבינו הבנקים שקיימת כאן פצצת-זימן. ואז, לפי בקשתו של יום ארידור, אז שרהאוצר, בשעה ש הציבור חרל למעשה מלקנות אגרות-חוב ממשלתיות, הסכימו הבנקים להגיביל את עליית השער. הם הסכימו להגביל את עליית שער המניות לעליית שער המרד, פלוס חצי אחוז יותר מהריבית על איגרות-החוב שנסחרו בבורסה.

הירברות כזאת בין ראשי הבנקים היא הגבל עיסקי, שי הוא אסור על פי החוק? מה שהבנקים עשו — וקראו לכך "ויסות" — לא היה אלא רחיפה כלפי מעלה של שער-המניות, כשהבנקאי יודע שהמניה אינה שווה מבחינה ניכסית.

כאשר מישו קונה איגרות-חוב, נוצרת התחייבות בין המוכר והקונה. אבל כאן, במיקרה המניות הבנקאיות, מכרו אשליות. ירמו את הציבור לגבי ערך המניה ולגבי התנהגותה.

פשיטת-רגל

איך נולד המשבר? יום אחד התפשטו שמועות שצפוי פיתוח גדול. המשקיע הקטן העדיף לעבור לדולארים לזמן קצר. אז החלה המפולת. הציבור החל למכור, והבנקים קלטו היצעים דרך חברות כשליטתן. לכל בנק בארץ יש חברות זרות השייכות לו, רישמית ולא רישמית. לחברה כזו מותר ללוות דולארים ללא הגבלה ובלבד שיהיה ביטחון להלוואה. או היתה בארץ ריבית גבוהה על דולארים ובבנקים הופקדו כספים במטבע חוץ ובבנקים ניצלו את הפתח — פיקדונות של תושבי-חוץ במטבע חוץ שהיו ברשותם, וגם את קווי האשראי שהיו להם מבנקים בחו"ל. הם נתנו דולארים כהלוואות לחברות זרות שלהם. אותן חברות קלטו מניות.

ב'6 לאוקטובר 1983 הגיעו הבנקים למצב שהם קלטו באמצעות החב"ב רות שלהן בין אחד וחצי לשני מיליארד דולר וזהו היתר הנטייה. בשוק היו מניות כשווי של תישעה מיליארד. בשלב זה ביקשו הבנקים את עזרת האוצר.

קופת שרהאוצר, שבא אחריו, יהושע רבינוביץ המנוח.

מהי תלות זו? תלות מסוג אחד: האוצר הודקק לכסף. תחת לפנות

בת, וכך גוררים אחריהם את הציבור לרכישה או למכירה, מעבר ליכולת הרכישה והספיגה של השוק.

השנייה: הבנקים יוצרים את הא

בנקאים גזית, יפת ורקנאטי הנגיד ראשי להשעות או להדיח

לבנק ישראל ולהביא, למעשה, להר" פסת כסף, קיבל האוצר מהבנקים. כעת הצורך, סכומים גדולים, בעיקר במי ט"ה. בנקים בחו"ל לא רצו להלוות לממשלה, והם העדיפו להלוות לבני קים ישראליים, או — ליתר דיוק — לסניפים בחו"ל של בנקים ישראליים, שמבחינת החוק הישראלי הם חברות זרות.

מרצע זה, כאשר הממשלה רצתה לומר את דברה לבנקים, היו באים ראשיהם ומזהירים שהם תיפגע המע-רכת הבנקאית בארץ, אם יודע הדבר במהרה בחו"ל, האמינות של הבנקים הישראליים תתערער ואז חסל סדר הלוואות מחו"ל.

תלות שנייה: האוצר היה מעוניין שסכפי-ההנפקות, שנעשו עליידי חב"ב רות-ההשקעות של הבנקים, ילכו לאוצר. לחברות-ההשקעות של הבנקים היו הנפקות רבות, שהופקדו אצל החשב הכללי. הבנק עצמו הרוויח עמלה קטנה מהפרשי הריבית.

לבנקים זה היה כדאי כי הכסף הפנוי, שנותר בידיהם — כ-20 אחוז — איפשר להפיק רווח ניכר. לאוצר היה עניין בהסדר מסוג זה, כי רוב הכסף הלך אליו.

בשלב זה החלה התחרות בין הבנקים השונים על העלאת ערך שער-המניות, שהיו ל-מעשה גבוהות יותר מהאינ-

מונה שמניותיהם הם נכס נזיל, שאפי שר למכרו ככל עת, מבלי שזה ישפיע על המחיר שאפשר לקבל.

הבנקים רצו לתת לציבור, וגם למשקיעים לטווח קצר, את ההרגשה שההשקעה במניות היא בטוחה, שהי תשואה היא יותר גדולה מאיגרות-חוב ממשלתיות צמודות; שהמניה נזילה, ושכל עת אפשר לממשה, ללא כל חשש, גם כשההשקעה היא לתקופות י גרות.

סחיטת הבנקאים

השאלה המתבקשת היא: מדוע הממשלה לא מנעה זאת? אולי כדאי לשאול ראשית את הממשלה היתה יכולה בכלל למנוע את המהלך ההרסני.

ראשי הבנקים לא נבחרו מעולם עליידי הציבור. הפיקציה של בחירת ראשי בנק הפועלים עליידי נציגי העובדים היא מגוחכת. שלא לדבר על בחירת ראשי בנק לאומי, הנבחרים עליידי נציגים מיקריים מטעם הסוכ"ב גות היהודית, גוף ארכאי, שמעולם לא התקיימו בו בחירות אמיתיות.

בעלי הבנקים הפרטיים בוודאי שלא נבחרו עליידי הציבור, מפני שמניות-השליטה מצויות בידי מעטים. איך מצאו עצמם הבנקאים בעמדת כוח, שבה הם היו יכולים להכתוב את תנאיהם, כפי שהתברר אחר כך, לגרום לכך שהממשלה לא תמנע את תהליך-

במדינה

הכנסת הונאה פרלמנטרית

בתרגיל שגבל בשקר הצליח המערך לדחות דיון שלא היה נעים לליכוד

15 חברי-כנסת ישבו בשבוע שעבר והקשיבו להצעות לסדר-היום על גילוי סודות צבאיים של צה"ל. הדיון היה שיגרתי למדי. ח"כים כמו אמנון לין, ויידן עשטי ופינחס גולדשטיין, לאור דווקא מאורות-הגולה של הכנסת ה-11, התיזו ניצוצות ודרשו עריפת ראי שיהם של קציני צה"ל, שגילו סודות לכתיבה-חצר של המיסדר הביטחוני, האמריקאי ריצ'ארד גבריאל.

בפיו של ח"כ יוסי שריד היה מסר אחר לחלוטין. הוא לא התייחס כלל לנושא הסודיות. תחת זאת מתח ביי קורת חריפה על שרהביטחון. על שזה ביקש ממזכירות-הכנסת לדחות את הדיון על נושא לבנון.

רביץ נראה נדהם, הוא הכחיש ככל תוקף שביקש לדחות את הדיון, והטי

ח"כ דינין רבין זעם

עים שהוא מוכן מייד לדיון על נושא זה. ביקשו ממני לדחות את הדיון. זאת לא היתה יוזמה שלי" קרא רביץ בקול.

פתק לרביץ. כתב העולם הזה נגש מיד את יציע העיתונאים וחש למישרו של מזכיר-הכנסת, שמואל יעקובסון.

האיש נעים-ההליכות, עובד ותיק ומנוסה, היה שרוי במבוכה נראית לעין. יעקובסון עדיין לא ידע על הסערה העומדת לפיו. ונתן להעולם הזה תשובה עניינית: "מדובר בהצעות רגילות לסדר-היום". אמר, "מקובל לדי-חות את הדיון, לפחות לשבוע, אם השר הנוגע בדבר מבקש זאת".

האם קיבלת בקשה כזאת מרביץ? נשאל.

תשובתו של יעקובסון היתה ברורה וחרמשמעית: "רביץ לא דיבר אית. וגם לא מישו אחר משר-הביטחון. ח"כ שימחה-ריניץ דיבר איתי. בשמו של רביץ, וביקש לדחות את הדיון. כך מסתרי גם לבעלי-ההצעות. הם נענו לבקשת השר. כפי שמקובל בכנסת". חקירה נוספת העלתה את הפרטים החשובים הבאים: שריד הסכים. אומנם, כמורת-רוח ל"בקשת" רביץ לדחייה, מכיוון שכך מקובל בכנסת, אבל החי-ליט להקריש את נאומו במליאה ליחסו הציני של רביץ למילחמת-לבנון. ולמי גמות-הדחייה שלו. רק כך התברר לו, לחברי-הכנסת ולמזכיר-השר, שדיניץ הצ"ח ליה לבחנה לדחייה. תוך שימוש בת-גיל טיפוס. הסיבה: אנשי הליכוד, ובי ראשם ח"כ עוזי לנדאו, איימו על דיניץ שכל הצעה לנסיה בלבנון תיענה בה-צעה הפוכה של הליכוד. דיניץ פוחד פחד-ימוות מחידוש הקיטוב מערך + מפ"ס + ר"צ + המתקרמת מחד, לעומת הליכוד + התחיה + הרתיים + כהנא מאידך. הוא הבין שכל הצעה על נושא לבנון תחליש את הקואליציה.